

בס"ד

כך הוא דרכו של עולם: כל טובה וברכה, צמיחה וגדילה, חייב לצאת 'מתוך' ריקבון, חשכות וקושי!!!

שיתבוננו באי עולם בגלגל חמה, שרק מתוך חשכת לילה ניכר טובתה של אור החמה, וממנה ילמד העני והחולה, ויתנחם בעת הרעה כי גלגל החוזר בעולם, ועוד יבוא העת ויגיעו ימי האור ויוכפל טובתם עליו ע"י ימי החושך שעברו עליו.

בעת מלחמת עולם הראשונה, כאשר רעשו מוסדות תבל, היו כולם ראים ומובהלים מפני הבאות הבלתי צפויות, נענה אז הגה"ק החפץ חיים ואמר לסובביו, הנה הגמ' (ע"ז ת.) מבאר את סדר הדברים שהיה אצל אדם הראשון ביום הראשון שנברא, וכך כתוב: "תנו רבנן, יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה אמר. אוי לי שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי, ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. היה יושב (בתענית) ובוכה כל הלילה, וחווה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור (לקרבן תודה)".

ואמר הח"ח, ממעשה זה של אדם הראשון למדנו, שרק בלילה הראשון בכה וחשב שבא סוף העולם ויחזור העולם לתוהו ובוהו, אבל בלילה השני כבר לא בכה, ומדוע, כי כבר הכיר במנהגו של עולם, שאחרי חשיכה תבוא האורה. וא"כ אף אנו בני ישראל, הרי כל כך הרבה לילות חשכות, כבר עברו עלינו, כ"כ הרבה פעמים שקעה החמה על בני ישראל, וראינו שהקב"ה הצילנו מכל צרה וצוקה, הקב"ה הוא המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, וכי למה תפול רוחנו בקרבנו, הלא תבינו כי החשיכה היא הקדמה לאורה, והחושך איננו בר קיימא, אלא מנהגו של עולם הוא להאיר לנו אחרי החשיכה.

« האם באמת היו כל השנים של שרה שזים לטובה??! »

רש"י הק' בריש הפרשה על הפסוק ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה, כתב, "כולן שווין לטובה". והנה כתב בעל הטורים, כי 'ויהיו' עולה בגימטריא למניין ל"ז, לרמזו שעיקר שני חיי שרה היו ל"ז שנים, מיום שנולד יצחק בהיותה בת צ' ועד שמתה בת קכ"ז.

ולכאו' יש מקום להקשות, כיצד ניתן לומר על שני חיי שרה 'כולם שווין לטובה', כאשר ידוע שרוב שנותיה היו במכאובים ובצער, וכמו שכתב הבעל הטורים בעצמו.

וביאר הרה"ק רבי יענקלה מפשעווארסק זי"ע, כי 'כולם שווין לטובה' ר"ת שכי"ל, והיינו שעם חכמה ובינה ניתן לחיות בטובה גם בשעת הקושי, ועיקר החכמה היא להאמין שיש בורא ומנהיג לעולם וכל מעשהו באמונה.

וכתב החיד"א זי"ע (פני דוד, ריש פרשתן), שתיבת 'ויהיו' נקראת הן במיזרח הן למפרע, ולרמזו בא, שקיבלה את כל המאורעות חייה באהבה ובשמחה אף כשחייה התנהלו למפרע להיפך מרצונה, ותמיד האמינה בה' שהוא נמצא עמה בכל עת וזמן בכל מקום ובכל אתר, והוא הגומל חסדים טובים לעמו ישראל, וכולן שווין לטובה, בידיעתה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואף אם בשעת מעשה נראה הדבר כצרה ח"ו, הרי לבסוף יתגלה שכולו לטובה ולברכה.

« איזה 'אבן טובה' היה תלוי בצאזורו של אברהם אבינו!! »

כתיב בפרשה וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וְה' בֵּרַךְ אֶת אֶבְרָהָם בְּכָל (בראשית כד, א), דקדק בה הרה"ק הנועם מגדים זי"ע, מדוע נקט הכתוב לשון בא בימים ולא נאמר בא בשנים. ומבאר, שהנה המילה 'ימים' מתפרש גם מלשון בירור הדבר, ועל דרך שנאמר להלן ויאמר יעקב מכרה כיום את בכרתי לי (בראשית כה, לא), ופירש רש"י, "כיום, שהוא ברור, כך מכור לי מכירה ברורה". ומעתה יש לפרש מאמר הכתוב, וְאֶבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו, שהתווסף בו בינה ודעת (ובא בימים, היינו ריבוי השכל ובירור הדבר לאמיתו), אזי ראה שה' בֵּרַךְ אֶת אֶבְרָהָם בְּכָל, שכל מה שעבר עליו בימי חייו, הן הטוב הנגלה והן ח"ו היפוכו, הכל היה 'וה' ברך', הכל היה רק בברכה וטובה, כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד.

הוסיף הרה"ק המשמרת איתמר זי"ע לבאר עפ"ז גם את לשון הכתוב בריש פרשתן, וַיִּקַּם אֶבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ וַיִּדְבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת לֵאמֹר (שם כג, א), שהנה, 'מתו' מרמז על זמני נפילה והסתר (כדאיאת בזה"ק ח"ג קלה) כל דנפיל מדרגיה קרי ביה וימת), ואברהם אבינו ע"ה התבונן, כיצד 'ויקם אברהם מעל פני מתו' שמכל מיתה וקושי שעברו עליו, היה רק ויקם, תקומה היתה לו, שהחושך והצרה היו רק להביא עליו את הטובה, וראה כיצד כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד. על כן וידבר אל בני חת, אלו האנשים הנדכאים והשבורים, וכדכתיב וְאֵל תַּחַת (דברים א, כא), ותרגם אונקלוס ולא תתבר - שלא תישבר), 'לאמר' מלשון אמירה רכה, ר"ל, שאברהם אמר לכל אותם העוברים נסיונות החיים למיניהם, ראו כיצד אני בעצמי נוכחתי לראות היאך שהכל לטובה, וממילא אל תבעטו ח"ו, אלא קבלו את הדין באהבה ובשמחה, כי הרעה אינה אלא ההקדמה לטובה העתידה, ומסיים בזה"ל, "וממילא יומתק הכל ויהיה לו תקומה בכל ענינים, אמן".

הנה דרשו חז"ל (בב"ב ט:): "רשב"י אומר, אבן טובה הייתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד נתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקב"ה בגלגל חמה".

ומבאר החתם סופר זי"ע (תורת משה ד"ה ויגוע), שהנה ידוע (זוה"ק תזריע מז), שאי אפשר להכיר במעלת האורה, רק ע"י החושך שקדם לו, ובה מבאר את דברי איוב גם את הטוב נקבל מאת האלקים וְאֵת הָרָע לֹא נִקְבַּל (איוב ב, י), ולכאורה תיבת 'גם' מיותרת, שלא היה לו לשאול אלא האם את הטוב נקבל ולא את הרע, ותו לא.

אלא, כי איוב טען, איך נקבל את הטובה בשלימות, אם את הרע לא נקבל, כי רק אם נקבל מתחילה את הרע אז גם את הטוב נקבל בשלימות. והנה אברהם אבינו היה מתחילה עני וגם חולה, ונתנסה בעשרה נסיונות קשים ומרים, ואח"כ בירכו ה' בכל, בעושר וכל טוב, וכשהחולה או העני ראה אותו היה מתמלא לבו תקווה טובה באמונה בה' שאם גם הוא ילך בדרך טובים כאברהם ירפאהו ה' ויעשרהו. וזהו 'אבן טובה' שהייתה תלויה בצווארו, שעל ידי אמונתם ותקוותם בה' היו נושעים, ודבר זה גרם להם לשמוח כבר בעת החושך. ומשמת אברהם אבינו לא היה אדם כמוהו בעולם שבני אדם יתנחמו על ידו, לכן תלה הקב"ה ענין זה בגלגל חמה, היינו

הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע (דברי דוד טשורטקוב ליקוטים מהדור תשס"א דף לג) אמר על הגמרא (עירובין נד): דהאי עלמא כבי הילולא דמיא, דהנה כשהיה משיא בנו, הרי לפני כן, הוא עמל בגוף, בממון ויכול גם להיכנס לחובות עצומים, וגם אחר החתונה עייף ויגע הוא, אמנם ביום החתונה, נקי מכל הוא, ורק שמחה וששון במחיצתו, ולכן אנו מבקשים רבונו של עולם, האי עלמא יהיה כבי הילולא, כיום החתונה עצמה, לא כלפניו ולא כלאחריו, עכ"ק.

ואולי יש להוסיף, שכמו ביום החתונה הוא לא חושב על החובות, ורק שמחה וששון במחיצתו, כך האי עלמא, צריך להיות בשמחה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ולא יחשוב על הצרות.

כדי להמחיש דבר זה ביתר שאת, נביא את מאמר הגמרא (ברכות ס): "אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דרבי עקיבא, לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד, כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא (-ר' עקיבא היה מהלך בדרך), מטא להאיא מתא (-הגיע לעיר אחת) בעא אושפיזא לא יחי ליה (-ביקש מקום לנה ולא נתנו לו), אמר 'כל דעביד רחמנא לטב', אזיל ובת בדברא (-הלך ולן במדבר) והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא (-היה אתו תרנגול חמור ונר), אתא זיקא כבייה לשרגא (-באה רוח וכיבתה את הנר) אתא שונרא אכליה לתרנגולא (-בא חתול ואכל את התרנגול) אתא אריה אכליה לחמרא (-באה אריה וטרף את החמור), אמר כל דעביד רחמנא לטב, ביה בליליא אתא גייסא שבייה למתא (-באותו לילה בא גייס וכבשו את העיר), אמר להו ר' עקיבא לאו אמרי לכו (-האם לא אמרתי לכם) כל מה שעשה הקב"ה הוא הכל לטובה", כי אם היה הנר דולק והחמור והתרנגול צועקים כי אז היה גם הוא נתפס.

והנה כאשר נתבונן בדבר זה נראה שבתחילה כאשר כבה הנר ונטרפו התרנגול והחמור, הרי נראה היה לכל בר דעת כי יש כאן מידת הדין והצרה היתה נראית גדולה, ועוד יותר מכך היאוש המוחלט, ובודאי שאיש לא היה מעלה על דעתו לראות כאן מעשה של חסד, אולם רבי עקיבא בגודל חכמתו ואמונתו בה' הבין, שכל זה הוא רק מחמת שנראה לעין כל רק חלק מהסיבוב שמסבב הקב"ה במעשה זה, שהרי כלל גדול הוא "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", וא"כ בודאי שצריך להאמין באמונה שלימה שיש המשך ותכלית לסיפור זה שאז יגמר הכל לטובה, ואכן כך היה שבאו גייסים לעיר בלילה והוא ניצל מהם ע"י שכבה הנר ונטרפו התרנגול והחמור.

בספר שער בת רבים הביא בשם המפרשים רמז נאה בפסוק (קהלת ט, יז) דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים והכוונה "דברי חכמים" שאמרו שחייב אדם לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, "בנחת נשמעים", נח"ת נוטריקון נר חמור תרנגול, שמהם הוכיח רבי עקיבא דבר זה.

« אי אפשר לדון על פי תמונה חסרה!! »

ובספר אלה הדברים מוסיף כאן שני נקודות חשובות: א', רק כאשר בעיצומה של הצרה אדם מאמין באמונה שלימה שרק טוב יצא מזה כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, או אז יצא מזה באמת דבר טוב ולא אחרת. שנית, נמחיש את הדבר לאחד שרואה דרך חור המנעול של הדלת 'עט כותבת', והוא סבור שבודאי העט כותבת לבד, אך כל זה משום שאיננו רואה את שלימות התמונה והוא רואה רק חלקיק של תמונה, אבל כאשר תפתח הדלת הוא יראה מיד את התמונה כולה ויבחין באיש היושב ליד השולחן וביד עט וכותב, ורק אדם שיודע בזמן שרואה את העט הכותבת כי יש לראות תמונה שלימה כדי לתת איבחון מדוייק לנעשה מאחורי הדלת, כך הוא יכול להיות בטוח שאין כאן דבר משונה ומוזר.

זה מה שאומר נעים זמירות ישראל (תהלים לב, י) רְבִים מְכַאֲבִים לְרַשָּׁע וְהַבּוֹטֵחַ בְּה' חֶסֶד יִסְוֶבְּנוּ, כלומר, רק הרשע שאינו בוטח בה' שיסבב את

הכל לטובה הרי עי"ז הוא גם מעכב את ישועת ה', כי הוא רואה רק חצי תמונה ולכן "רבים מכאובים לרשע", אבל הבוטח בה' ויודע שכל הצרה הזאת אינה אלא חציה של תמונה, אך התמונה כולה שונה לגמרי והיא בודאי מראה דבר טוב, בסופו של דבר ואצלו "חסד יסובבנהו" וכשיגמר הסיבוב מגלה שהכל היה לטובה ועי"י אמונה זו נעשו לו באמת נסים ונפלאות.

זהו שמצינו בגמרא (פסחים ג.) "אמר רבי אחא ב"ר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העוה"ז על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב".

ודקדק הצ"ח איך אמר "לעוה"ב כולו הטוב והמטיב" הלא לעתיד לבוא לא יהיה שום רע בעולם.

והביא על זה ביאור בשם הגאון ר' אפרים מבראד זצ"ל, כי באמת אנחנו מאמינים שהקב"ה הוא מקור הטוב ומאתו לא תצא הרעות, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ומה שנדמה לעינינו שיש דברים רעים בעולם, הוא רק מפני שטחו עינינו מראות ולהבין שהכל הוא לטובה, אשר זו היתה מדריגת נחום איש גמזו שאמר על הכל 'גם זו לטובה', אולם לעתיד לבוא כשיוציא אותנו הקב"ה מאפילה לאורה יתגלה לנו למפרע שכל הצרות והתלאות שעברו עלינו בגלות הכל היה טוב וחסד גדול ולא היה רע כלל ועיקר.

וכמו שכתב הרמח"ל (בדעת התבונות ע' קע"ו) "והנה ביום הדין הגדול יפרוש האדון ב"ה את השמלה לעיני כל היצור מכל מה שנעשה מיום ברוא אלוקים אדם על הארץ עד היום ההוא, ויראה יושר משפטו בכל מעשה ומעשה קטון וגדול".

וזהו שאמרו "לעוה"ב כולו הטוב והמטיב", כלומר שאפילו על הרעות שבירכנו עליהם בגלות "ברוך דיין האמת" נברך עליהם לעתיד לבוא "הטוב והמטיב" מכיון שיתגלה לנו שהכל היה לטובה.

ולפי"ז יובן מאמר הנביא (ישעיהו נב, ח) כי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן, כי לעתיד לבוא, כשיגלה לנו הקב"ה את כל אירועי העבר ההווה והעתיד, או אז "עין בעין יראו בשוב ה' ציון" יתגלה שהכל היה רחמים גמורים. עכ"ד.

« הצרה עצמו היא חלק מצמיחת הישועה!! »

ומוסיף ר' ירוחם ועולה שלב נוסף, וכותב: "וכשנרד היטב לעומקן של דברים נראה שלא לבד שכל ענין הצרה אינו אלא כדי שעל ידי זה תוכל הישועה לבוא. אלא שעצם הצרה הוא כבר גם כן ישועה, שמהלך הצרה הוא מהלך צמיחת הישועה".

"מהלך הדברים הוא כדרך הגידולין, כמו שבגידולין צריך מתחילה לזרע והזרע עולה וצומח, התכלית שהוא הפרי אינו יכול לבוא רק על דרך זה, ע"י זריעה וצמיחה, כמו כן צריך להבין ענין צרה וישועה, שהצרה הוא מהלך צמיחת הישועה".

"וענין של כל הצרות, של שעבוד מצרים וקריעת ים סוף, היה מהלך צמיחת הישועות, שמתוך כל אלו הצרות נולדו הישועות. וכשנעמיק בדברים אלה לא נוכל להבחין אם לכנות לצרה בשם צרה או ישועה כיון שמהצרה עצמה יצאה הישועה. וזהו שאמרו ממכה עצמה מתקן רטיה, היינו מתוך המכה עצמה, מתוך הצרות עצמן, יצאה הרפואה."

"ולציוור: כשרואים מכה מתרפאת, ומתוך המכה עצמה נמתח העור הבריא והחדש, אז אין אנו יכולים להבחין בשום אופן אם כל אלו היסורים והכאב שסבל הם יסורי מחלתו, או שהוא מחמת הרפואה, **שהעור** והבשר שהבריא הם שגרמו לו כאב זה, ונמצא שהכאב היה מתוך הבראת המכה. וכן הוא ממש בענין צרה וישועה. אין אנו יכולים להבחין אם הצער והיסורים שסובל עלינו לכנותם בשם צרה או ישועה", עד כאן לשונו.